

Свірепчук І.А.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». Україна

РОЛЬ САМОКОНТРОЛЮ В ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Однією з цілей сучасної мовної освіти є формування «автономного суб'єкту» навчання, основним вмінням котрого є здатність контролювати і оцінювати власний прогрес в навчанні. Тому формування і розвиток цих вмінь у студентів виходить на перший план при організації самостійної роботи.

Самоконтроль, як стверджує Ф.М. Рабинович, забезпечує самовизначення та саморозвиток студента в його навчальній діяльності. Саме самоконтроль є однією з граней особистості, що ставить його в положення суб'єкту навчання, тому що саме самоконтроль є здатністю до критичної оцінки своїх знань та дій за власною ініціативою. Саме самоконтроль може розглядатися як найважливіший показник рівня учбової компетентності та рівня самостійності студента в навчальній діяльності. Здатність до самоконтролю треба розвивати по мірі оволодіння мовою.

Методисти та психологи визначають дві форм самоконтролю: зовнішній (усвідомлений) та внутрішній (автоматичний). В широкому сенсі під самоконтролем ми розуміємо вміння критично відноситись до своїх вчинків, дій, регулювати свою поведінку та керувати нею. Зовнішній самоконтроль також означає звірення еталону, що закладений в пам'ять, з джерелом інформації, котре існує об'єктивно. З ним пов'язане поняття «моніторинг», тобто відслідкування процесу реалізації учбового завдання. При виявленні відхилень в результаті звірення з еталоном здійснюється самокорекція. Самостійна робота, маючи можливості, що активізують навчання, сприяє розвитку зовнішнього самоконтролю.

У досвідченого студента разом з «зовнішнім» відслідкуванням мовних та учбових дій відбуваються і «внутрішні» процеси усвідомлення механізмів комунікативної та учбової діяльності. При цьому предметом усвідомлення є не тільки нова інформація, але й шляхи її отримання та засвоєння. В узькому розумінні ми розглядаємо самоконтроль як особливу стратегію учбової діяльності, що спрямована на контроль виконання навчального завдання та шляхів його вирішення. При цьому можна виділити прийоми самостійного контролю засвоєння мовних засобів, наприклад: самостійне тестування, контрольне читання, запис та контрольне прослуховування своїх усних висловлювань, тощо.

Психологічна структура самоконтролю включає в себе всі психічні процеси та якості особистості, необхідні для спонукальної та виконавчої саморегуляції своєї діяльності. Фізіологічним механізмом самоконтролю є коригуюча діяльність мозку, що здійснюється на основі зворотних аферентацій. В якості засобів здійснення самоконтролю виступають різні види зворотного зв'язку. Самоконтроль не є вродженою здатністю людини. Це – специфічна діяльність, котра розвивається під впливом особистого досвіду та виховання. Самоконтроль формується на основі зовнішнього контролю з боку викладача одночасно з формуванням механізму іншомовного висловлювання і виявляється в якості та швидкості виправлення помилок.

Основним завданням контролю та самоконтролю в процесі навчання іноземних мов є визначення ступеню засвоєння мовного матеріалу та рівня розвитку іншомовної компетенції. В якості формальних показників рівня володіння мовними навичками та вміннями можуть бути:

1. час вербальної реакції;
2. кількість, тривалість пауз;
3. темп мовного висловлювання;
4. характер (швидкість та якість) виправлення допущених в мові помилок.

Виправлення студентом своєї помилки можна розглядати як результат порівняння даної мовної реалізації висловлення з заданою ситуацією спілкування, що свідчить про наявність в мовному процесі програми дії, її реалізації та ефекту звірення. Ефект звірення в кібернетиці і техніці називається «зворотний зв'язок», в педагогіці та методиці – «самоконтроль», а в психології – «зворотна аферентація». Факт виправлення помилок є показником функціонування механізмів самоконтролю. Самовиправлення фізіологічно сильніше ніж виправлення помилок викладачем.

Проблема контролю своєї мови є особливо актуальною в період формування навичок та вмій. Перенесення навичок самоконтролю з рідної мови на іноземну – процес не стихійний. Дослідження показали, що в процесі навчання треба створювати умови, що полегшують перехід до контролю іншої мови з опорою на фізіологічні механізми.

На етапі формування навичок вимови особлива увага повинна приділятися слуховому контролю.

Повне формування внутрішнього контролю – важкий та довготривалий процес. Як правило, в умовах школи та вищої школи відбувається тільки формування його елементів. Задля досягнення цієї мети викладачу слід формувати не тільки мовний самоконтроль, а й самоконтроль всієї учбової діяльності стосовно оволодіння іноземною мовою в цілому. Для того, щоб навчитися здійснювати самоконтроль, студенту треба усвідомити контроль викладача та самоконтроль як об'єктивні явища педагогічного процесу. М. Є. Брейгіна пропонує наступні етапи формування самоконтролю:

1. навчитися розуміти та сприймати контроль викладача;
2. навчитися спостерігати за учбовою діяльністю своїх партнерів по групі та аналізувати її;
3. навчитися здійснювати самоспостереження за своєю навчальною діяльністю, її аналіз, коректування та оцінку.

При формуванні самоконтролю викладачу треба керуватися принципом посильності та доступності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брейгина, М. Е. О самоконтроле в обучении ИЯ [Текст] / М. Е. Брейгина // Иностранные языки в школе. - 2000. - № 1. - С. 23-28.
2. Есипович, К. Б. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранного языка в средней школе: учеб. пособие по спецкурсу для студентов пед. институтов по спец. 2103 «Иностранный язык» [Текст] / К. Б. Есипович. - М.: Просвещение, 1988. - 191 с.
3. Рабинович, Ф. М. Самостоятельная работа учащихся [Текст] / Ф. М. Рабинович // Иностранные языки в школе. - 1988. - № 4. - С. 31-37.